

a t a l a

2011

Familiak

Aurrekariak

Botere publikoek familiak babesteko duten betebeharrak [Konstituzioaren](#) 39. artikuluan du azken oinarri juridikoa. Halaber, [Euskal Herriko Autonomi Estatutuak](#) 10-39. artikuluetan dio familien babesa eskumen eskusibokoa dela, estatutu-arauak “*komunitate-garapen, emakume kondizioaren arazo, eta haur, gazte eta hirugarren adinekoen aldeko politika*” gisa definitzen dituen arloen barrukoa. Familiak, zalan-tzarik gabe, botere publiko guztien babes berezia behar du, pertsonen garapen osorako euskarri material eta afektiboa izatearen funtzio ezinbestekoa baitu, bai eta egiteko kuantitatibo eta kualitatibo bat ere, adingabeei, adinekoei eta gaixotasunagatik edo mendekotasunagatik premia bereziak dituzten pertsonen arreta emanez betetzen duena.

Arartekoak, arlo honetan, familiak babesteko politika publikoak bultzatu eta indartu daitezten sustatzen du, familia-eredu askotarikoen garrantzia kontuan hartuta. Zuzenbideak aintzatetsiak ditu familia-ereduok, eta zenbait kasutan arreta berezia behar izango dute, beren funtzioak betetzeko behar dituzten prestazio guztiak erabateko berdintasunez eskuratzeko. Era berean, familiak babesteko politika publiko horiekin loturiko herritarren kexak bideratzen ditugu, baita horiei arreta eskaintzea helburu duen beste edozein jardueratik ere.

1.

Kexarik aipagarrienak

1.1. Seme-alabengatik eta lanbidea eta familiako bizitza bateratzeko laguntzen atzerapenak

laz gertatu zen moduan, azpimarratu behar dugu arlo honetan 2013an jaso diren kexa gehienek [Eusko Jaurlaritzaren 177/2010 Dekretua](#), familia eta lana bateragarri egiteko laguntzei buruzkoa, eta [255/2006 Dekretua](#), seme-alabak dituzten familientzako diru-laguntzak arautzen dituen, aplikatzearen ondoriozko laguntzak izapidetzean eta jasotzean atzerapena egon dela aipatu dutela. Egiaz, espediente horiek era positiboan ebatzi dira gobernuan ordainketei aurre egiteko beharrezkoak diren bitartekoak aktibatu eta gero, eta kexagileen kobratzeko itxaropenak kasu guztietan bete dira.

1.2. Laguntzak eskuratzeko betekizunak formalki ez betetzea

Kontu hori aurrekoarekin lotuta dagoen arren, kasu hauek desberdinak dira: laguntzak ukatu dira eskuratzeko betekizunak –hala nola, EAEn administrazio-egoitza edukitzea seme-alabak jaiotzeagatik laguntzak eskuratzeko– bete ez direlako. Kasu horietan, antzeman dugu administrazioaren jarduna zorrotzagoa izan dela betekizunak materialki bete direnean baina ez direnean behar bezala frogatu zegoen prozedura-unean, hau da, prozedura hasteko eskaerarekin batera edo, hori ezean, geroko 10 eguneko zuzenketa-izapidean (denbora hori askotan laburregia da, bereziki beste herrialde batzuetako administrazioetan dagoen dokumentazioa eman behar denean, adibidez atzeritarren kasuan).

Alegia, akats formalak dagokion izapidean behar bezala zuzendu ez direnean, administrazioak ez du onartzen errekurtsuaren izapidean betekizunak materialki bete direla egiaztatzeagatik ematea. Agerikoa da legearen ikuspuntu formal batetik jardun hori zuzena dela eta Herri Administrazioaren Araubide Juridikoaren eta Administrazio Prozedura Erkidearen [30/1992 Legearen](#) 112. artikulua era nahikoan babesten duela, ez baitu onartzen espedientean epea kanpo erantsitako dokumentazioa kontuan izatea.

Hala ere, uste dugu garrantzitsua dela interesdunei prozeduraren hasieratik bertatik behar bezala eta era nahikoan azaltzea zein dokumentazio zehatz eman behar duten. Informazio hori –beharrezkoa bada– zuzenketa-izapidean zehaztasun nahikoekin errepikatu beharko da. Horrela, laguntzak eskuratzeko betekizunak erabat betetzen dituzten eta behar bezala ez egiaztatzeagatik ezeta jaso duten pertsonen frustrazioa saihestuko litzakete, kasu gehienetan eman behar zuten dokumentazioa ez jakiteagatik soilik gertatzen baita.

Puntu honetan nabarmendu behar dugu, aurreko urteetan egin dugun bezala, komenigarria dela seme-alabak jaiotzeagatik laguntzen emakida automatizatzea, interesdunentzat gero eta konplexuagoa den eskaera-izapidearen menpe ez egoteko. Izan ere, izapide horren ondorioz laguntzen onuradunak izan litezkeen pertsona askok ez dituzte jasotzen.

1.3. Banantzea gertatu denean zaintza ez daukaten gurasoei bateratzeko laguntzak ez onartzea

Lehen ere aipatu dugun gai errepikaria da. 177/2010 Dekretuak, banantzea gertatu denean bateratzeko laguntzak eskuratzeko, legezko zaintza edukitzea eskatzen du. Izan ere, horrela ez bada, gurasoa ezin da laguntzaren onuraduna izan, kontuan izan gabe zenbat denbora ematen duen materialki seme-alabak zaintzen, nahiz eta denbora horrek eragina izan lanaldia laburtzeko eskatzeko beharrean –horrek, printzipioz, laguntza eskatzea justifikatuko luke–. Arau horrek, berriz, judizialki onartutako zaintza partekatua duten gurasoei bateratzeko laguntzak eskatzeko aukera onartzen die (kasu horretan, bi gurasoek laguntza horiek modu proportzionalean eska litzakete). Nolanahi ere, ezin dituzte laguntza horiek eskatu zaintza ez duten gurasoek –formalki beste bikotekideari soilik onartu baitzaio–, bisita-erregimena bateratzeko laguntzak eskuratu nahi dituen bikotekidearentzat oso zabala izan arren.

Jadanik aipatu da Gizarte Gaietako Sailari 177/2010 Dekretua puntu horri dagokionez erreformatzeko egin diogun eskaera, hain zuzen ere betekizun hori seme-alabekin igarotako denbora erreala aintzat hartuz malgutzeko. Eusko Jaureritzako [Familia eta Komunitate Politikarako Zuzendaritzak](#) berak jakinarazi digunez, aipatutako dekretua erreformatzea aurreikusita daukate eta gogoeta horiek eta aldatzeko prozesuan sor litezkeen aztertuko dituzte. Dena den, ez dugu alderdi zehatz horri dagokionez arauaren irismen subjektiboa aldatuko dutelako konpromisorik lortu.

1.4. Seme-alaben adina laguntzak jasotzeko

Seme-alaben adina ere arlo honetan jaso ditugun kexen arrazoi errepikari gisa agertzen den gaia da. Alde batetik, adin-zenbaketek batzuetan laguntza horien onuradunei nahasmendua sortzen dietela agerian jarri da. Hori gertatzen da **bigarren edo hirugarren seme-alaba jaiotzeagatiko laguntzak** direnean, haurren adinen arabera mugak baitituzte eta horiek jaito diren urteko unearen menpe baitaude. Horrek batzuetan azkenean ematen ez diren laguntzen zain egotea ekartzen du.

Halaber, adina kexatzeko arrazoia da **bateratzeko laguntzen** kasuetan seme-alabek 8 urte baino gehiago dituztenean. Halakoetan, arauaren erregulazioaren eta errealtatearen arteko dikotomia sortzen da, adibidez enplegatu publikoen kasuan, haiek lanaldi laburragoa izan baitezakete haien seme-alabek 12 urte bete arte, Enplegatu Publikoaren Oinarrizko Estatutuaren [apirilaren 12ko 7/2007 Legeak](#) horrela onartzen dielako. Bestetik, hori hain zuzen ere sektore pribatuko langileentzat kexatzeko arrazoia da, haien ustez erregulazio hori konparaziozko bidegabekeria baita. Izan ere, haiek ez daukate horrelako babesik, [Langileen Estatutuak](#) (Langileen Estatutuaren Legearen testu bategina onartzen duen martxoaren 24ko 1/1995 Legegintzako Errege Dekretua) bateratzeko eskubide hori adingabeak 8 urte dituen arte baino ez baitu bermatzen.

Ararteko erakundeak badakigu erregulazioaren desberdintasun horiek, justifikatzen dituen babes materialik gabekoek, langileei **sistema juridikoa bidegabea eta inkoherentea delako sentsazioa** sortzen dietela. Nabaria denez, gaur egungo *status quo*a aldatu nahi duen edonolako legezko erreforma bat sustatzea ez dago gure esku. Euskadiko 177/2010 Dekretua, bateragarri egiteko laguntzei buruzkoa, erregulatzeari dagokionez –horren bitartez, laguntza horiek eskuratu nahi dituzten onuradunen seme-alaben adin-muga 8 urtekoa dela xedatu da–, sektore pribatuan lan egiten dutenek bateragarri egiteko ezarrita dagoen legezko mugarekin koherentea da, baina ez die sektore publikoan lan egiten dutenei erantzuten.

Desberdintasun horiek erabat deuseztatu behar dira, bateratzea gure ekonomia-ereduaren iraunkortasunaren funtsezko xedetzat hartzen duten politikei ekinez. Politika horien irismena herritarren eskubideen balorazioan aipatuko dugu berriro, familiei buruzko atal honen amaieran.

1.5. Guraso bakarrek familien errealitatea onartzea

Urtero guraso bakarrek familien kexak jasotzen jarraitzen dugu, haien familia estatusa onartua izateko eta seme-alabengatik dagozkien hobariak eskuratzeko zailtasunak dituztelako, kontuan izanda familiako titular bakar bat seme-alaben arretaz eta hezkuntzaz arduratzeak dakarren zailtasun erantsiak. Gure toki-administrazioetan familia horiek oso modu desberdinetan onartzen direla igarri dugu (berezi udal-kiroldegien esparruan). Izan ere, kasu batzuetan guraso bakarrek familien berezitasuna erabat onartzen eta aintzat hartzen dute, baina beste batzuetan ez dute errealitate hori inola ere ezagutzen, eta horrek kalte nabaria eragiten die mota horretako familiei. Horrek guztiak pentsarazten digu euskal herri-administrazio guztiak berdinean onartu behar dituzten familien kategoriak zehatz-mehatz erregulatu behar direla –familiei laguntzeko [abenduaren 12ko 13/2008 Legea](#) garatuz–, familia horiei emandako tratuan justifikatu ezin diren desberdintasunak ezabatzeko, egoera ahulagoan edo larriagoan daudenei kalte nabarmena eragiten baitiete.

1.6. Izena eman ez duten izateko bikoteak onartzea etxebizitza babestuak eskuratzeko

Azkenik, etxebizitza babestu baten esleipendun baten kasua aipatu behar dugu. Pertsona horri hasieran aipatutako etxebizitza erosteko bisa ukatu zioten, etxebizitza babestua eskatu baino bi urte lehenagotik etxebizitzarik ez edukitzearen betekizuna betetzen ez zuela pentsatu baitzen. Herritar horrek, aurreko bikotekide egonkorrekin hautsi eta gero, elkarrekin zeukaten etxebizitza saldu behar izan zuen. Hala ere, ez zeuden zegokien izateko Bikoteen Erregistroan izena emanda. Izena eman ez zuten, administrazioak ondorioztatu zuen ez zegoela bikote egonkorren haurtagatik elkarrekin zeukaten etxebizitzaren salmentaren

kasuaren barruan (horrek ez betetzea justifikatzen du eta alde zuzenetik etxebizitzarik ez edukitzearen betekizunaren salbuespenaz hartzen da). Hori dela eta, administrazioak etxebizitza babestuen salerosketa-kontratua hobetzeko behar zuen bisa ukatu zion. Gure esku-hartzearen ostean, Eusko Jaurlaritzako [Enplegu eta Gizarte Politiketako Sailak](#) kasu horretarako interpretazio-irizpide hori zuzendu du, eta erabaki du etorkizunean izateko bikoteen onarpena malgutuko duela etxebizitza babestuen esparruari dagokionez. Interpretazio-aldaketa horren garrantzia kontuan hartuta, erabakia hitzez hitz kopia dugu, erakunde honi jakinarazi dioten bezala: *“Sail honen iritziz, izateko bikote bat eratu dela jotzeko irizpidea aldatu behar da etxebizitza-premia izateko eskakizunari dagokionez. Horrela, baldin eta zuzenbideak onartutako beste bitarteko batek –Izateko Bikoteen Erregistroan izena ematea ez dena– frogatzen badu izateko bikote bat eratu dela, egoera salbuespeneko dela onartu behar da”*. Etxebizitza arloa aztertzen duen txosten honen atalean aipatuko dugu gai hori zehaztasun gehiagorekin.

2.

Araudi- eta gizarte-testuingurua

Euskal Autonomia Erkidegoan, familiei laguntzeko politika publikoetarako oinarriak ezartzen dituen lege- eta arau-esparrua, lehenik eta behin, familiei laguntzeko [abenduaren 12ko 13/2008 Legeak](#) eratu du; horren bidez, arlo horretan izan beharreko esku-hartze publikoaren oinarriak eta printzipioak ezarri dira. Bestalde, Eusko Jaurlaritzak azken urteetan familiei laguntzeko araudi bat egin du, eta hori da seme-alabengatiko diru-laguntzak arautzen dituen oinarria, bai eta familiako bizitza eta lana bateragarri egiten laguntzeko oinarria ere. Gaur egun arlo horien gainean indarrean dauden arau esanguratsuenak honako hauek dira: [255/2006 Dekretua](#), [abenduaren 19koa](#), seme-alabak dituzten familientzako diru-laguntzak arautzen dituen, eta [177/2010 Dekretua](#), [ekainaren 29koa](#), familia eta lana bateragarri egiteko laguntzei buruzkoa. Azkenik, araudi hori familia-politiken eremuan familia-errenta estandarizatzeko sistemari buruzko [uztailaren 24ko 154/2012 Dekretuaren](#) bidez osatu da. Dekretu horrek, 13/2008 Legearen 6. artikulua garatuz, familia-errenta estandarizatzeko sistemak ezarri ditu, hain zuzen ere, familia-egoera eta –mota guztiak ekitatez tratatu ahal izateko. Sistema horiek familientzako laguntza ekonomikoetan edo familiei laguntzeko zerbitzuetan aplikatzekoak dira, baldin eta familia-unitatearen maila ekonomikoa laguntza edo zerbitzu horietara iristeko baldintza bada, edo prestazio horren zenbatekoa edo zerbitzuagatik ordainduko den zatia zehazteko irizpidea bada. Familia-errentak estandarizatzeko sistema horiek baliokidetasun-sistemak dira, errenta neurtzeko gai direnak, ez

bakarrik familia-unitateko kide-kopuruaren arabera, baizik eta baita ere unitatearen osamoduaren arabera. Izan ere, kontuan izan behar da ezen, diru-sarrerren maila berbera duten baina osamodu desberdina duten familia-unitateek, ez dutela izaten gaitasun ekonomiko berbera, erosteko ahalmenari eta bizi-kalitateari dagokionez.

Gainera, Euskal Autonomia Erkidegoan familiei laguntzeko politika publikoen ildoak eta norabideak familiei laguntzeko erakundeen arteko planetan jasota daude. Horien abiapuntua Familiei Laguntzeko Erakundeen Arteko I. Plana izan zen; izan ere, familiei laguntzeko sistema unibertsal, integral eta koordinatu bat lortzeko bidearen hasiera izan zen hori, eta horren ondoren [Familiei Laguntzeko Erakundeen Arteko II Plana](#) etorri zen, 2006tik 2010era bitarteko aldirako programaturikoa; dena dela, urtebete gehiagoko indarraldia eman zioten.

2013. urtea [Euskal Autonomia Erkidegoan Familiei Laguntzeko Erakunde Arteko III. Plana \(2011-2015\)](#) indarrean egon den bigarren urtea izan da. Plana Eusko Jaurlaritzako Kontseiluak onartu zuen 2011ko abenduaren 27an. Plan horrek datozen bost urteetan familiei laguntzeko politika publikoak lotuko dituen estrategia eta helburuen esparrua ezartzen du.

Eusko Jaurlaritzako Familia eta Komunitate Politikarako Zuzendaritzak, Euskadin familiei laguntzeko autonomiako politika publikoak zuzentzeko eta ezartzeko organo eskuduna den heinean, **jardun-esparruei eta ekintza estrategikoei lehenetsuna emateko lan-prozesu bat sortzea erabaki du 2013. urtean**. Horrela, aipatutako Erakunde Arteko III. Plana Familien Euskal Behatokiak antzematen dituen errealitate eta premia berrietara egokituko du. 2013-2016ko legealdirako, planean jasotako 32 neurri erantzuten dieten 16 ekintza estrategiko hautatu dira. Era berean, zeharkako ekintzak gehitu dira, esaterako erakundeen arteko (Eusko Jaurlaritza, foru-aldundiak eta [EUDEL](#)) lanmahai bat sortzea eta lehenetsitako ekintzen garapenari eta ebaluazioari buruzko txosten bat egitea. Lehenetsunez sustatu nahi diren eremuetako gai azpimarragarrienak hauek dira:

- Familiako bizitza, bizitza pertsonala eta lanbidea bateratzea:
  - Sektore pribatuko enplegua xede duten neurriak.
  - Sektore publikoko enplegua xede duten neurriak.
  - Neurri esperimentalak.
  - Gizarte onarpenerako neurriak.
- Gurasotasun positiboa.
- Belaunaldien arteko elkartasuna.
- Diru-laguntzak.

3.

Jarduera-planaren esparruko bestelako esku-hartzeak

2013. urterako egindako jarduteko planaren esparruan, arlo honetan egindako jardun nagusien berri emango dugu. Hain zuzen ere, agerian jarriko dugu zein izan diren Arartekoaren-tzat gai nagusiak familien arretaren arloan:

3.1. Euskadin familiak babesteko politika publikoen egoerari buruzko txosten berezia

2013. urtean zehar Euskadin familiak babesteko politika publikoen egoerari buruzko txosten berezia egin da. Eusko Legebiltzarrarentzako iazko txostenean horren hasieraren berri eman genuen jadanik. Aipatutako azterketa bereziaren azken fasean gaudenez, **2014an aurkeztuko diogu Eusko Legebiltzarrari**. Horren bitartez EAeko familia-politiken konparazio-diagnostiko bat egin nahi dugu, gure ingurune hurbileneko Europako herrialdeetan sustatutako politika aurreratu eta babesleenen alderatuz. Horrela, familiak babesteko sistema hobetzeko gomendio batzuk proposatuko ditugu, euskal botere publikoek Euskadiko familien eskaera eta premiei erantzun egokiago bat eman ahal izateko.

Lehen esan dugun moduan, familiaren kontzeptuaren ikuspegi zabala hartu dugu oinarri, haurrentzat, adinekoentzat eta ezgaitasunen bat, mendetasuna eta gaixotasunak dituzten pertsonentzat euskarria den giza bizikidetzako esparru gisa ulertuta. Ikuspuntu integral edo ez murriztaile horri esker, euskal familien errealitatera hobeto hurbiltzen diren hainbat familia-egoera kontuan hartu ahal izango ditugu, eta horrela Euskadin familiei laguntzeko politika publikoetan heldu behar zaien hobetzeko esparruen ikuskera oso bat edukiko dugu.

3.2. Bilera familia ugarien elkartearekin

Aurten ere bilera bat egin dugu **Hirukide** Euskadiko kide ugariko familien elkartearekin. Elkarte horrek –erakunde hau urtero biltzen da harekin familien arloa sortu zenetik– bere lan-ildo nagusiak eta botere publikoei egindako eskaerak ezagutarazi dizkigu. Arartekoak jaso egin ditu, aztertze eta, hala balegokio, tartean dauden administrazioei helarazteko asmoz. Hirukide elkarteak, familien beste elkarte batzuek bezala, aurreko atalean aipatu dugun eta egiten ari garen txosten bereziaren esparruan egin den landa-lanean eta informazio-bilketan parte hartu du. Txostenak, esan bezala, Euskadiko familien egoera du hizpide. Erakunde honetan familia ugarien egoera berezia kontuan izateko eta horri jaramon egiteko konpromisoa hartu dugu –aipatutako txostenaren esparruan–.

Hala eta guztiz ere, orobat uste dugu familia ugarien eskaera asko seme-alabak dituzten gainerako familiek egiten dituztenak direla, nahiz eta seme-alaba gehiago edukitzeak

eremu batzuetan laguntzak falta direla eta euskarri publikoa nahikoa ez dela areago nabarmendu.

Nolanahi ere, elkarte horri adierazi diogu 2014. urtean jendurrean aurkeztuko dugun txostenean haren eskaeretako batzuk aintzat hartuko ditugula, bidezkoak eta arrazoizkoak deritzegulako, kontuan izanda familia askori eragiten dietela eta, beraz, askotan botere publikoei seme-alabak dituzten familien premia gisa aurkeztu behar zaizkiela. Testuinguru horretan, aurreratu dezakegu beharrezko helburutzat daukagula gure babes-mailak, seme-alabak dituzten familiei dago-kenez, familiak babesteko politika indartsuak garatu dituzten Europako herrialdeen estandarretara helaraztea. Helburu horri laster argitaratuko den txostenean ekingo diogu eta botere publikoei helaraziko diegu.

3.3. Beste harreman eta bilera batzuk elkarte-sarearekin

Lehen aipatu dugun txosten berezia dela-eta, 2013an zehar, ahultasun bereziko inguruabarrak edo eskaera espezifikokoak dituzten familien elkarte sorta handi batekin harremanak eta bilerak izan ditugu (gaixotasun fisikoak edo buruko gaixotasunak dituzten pertsonen senideen elkarteak, etorkinen familienak, familia ijitoenak, ezgaitasunen bat duten pertsonen familienak, genero-indarkeriaren biktimen familienak, familia ugariarenak, familia homoparentalenak, adopzioegileen familienak, guraso bananduenak, guraso bakarreko familienak, familia abegi-hartzaileenak, e.a.). Elkarte horiek erakunde honi eskaini dioten lankidetzak eskuzabala oso baliotsua eta erabilgarria izan da. Izan ere, euren ikuspuntuarekin euskal familien gaur egungo egoeraren diagnostiko egokiago bat egiten lagundu dute.

3.4. Bilerak Eusko Jaurlaritzako Enplegu eta Gizarte Gaietako Saileko Gizarte Gaietako Sailburuordetzarekin

2013an, Eusko Jaurlaritzako familia gaietako zuzendaritza eskuduneko arduradun eta langile teknikoaren eta Ararteko erakundearen arteko beste bilerez gain, **Eusko Jaurlaritzako Enplegu eta Gizarte Gaietako Saileko** Gizarte Gaietako Sailburuordetzako arduradunekin bilera bat egin dugu. Haren bi zuzendaritzak egon ziren bertan, eta haietako bat, hain zuzen ere, Familia eta Komunitate Politikarako Zuzendaritza da, hots, aztertzen ari garen arloko arduraduna (baita beste gai batzuetakoa ere). Bilera horretan erakunde hau kezkatzen duten eta aipatutako zuzendaritzaren eskumenei dagozkien kontuei era sistematikoan heldu diegu eta egiaztatu ditugu. Era berean, erakunde biek familiei arretea emateko egiten duten lanaren inguruko informazio orokorra trukatu dugu. Eztabaidatutako gai azpimarragarrienak honakoak izan dira:

- Seme-alabak dituzten familiei laguntzeko eta bateragarri egiteko diru-laguntzei buruzko arauak –**255/2006 Dekretuak** eta **bateragarri egiteko laguntzei buruzko 177/2010 Dekretuak**, hurrenez hurren– onartutako laguntzak ordaintzean egon diren atzerapenak. Esan digute ordainketa guztiak eguneratu direla eta ez dela atzerapen gehiagorik egongo.

- Bateragarri egiteko laguntzei buruzko 177/2010 Dekretuaren onuradunen esparrua zabaltzeko beharra, zaintza ez daukaten gurasoak barne hartuz zaintza daukaten gurasoei eskuarki laguntza horien onuradun izateko eskatzen zaien adina denbora ematen dutenean seme-alabak zaintzen. Ezin dute arau horren aplikazioa aldatzeko konpromisoa hartu, baina, etorkizunean bi dekretuak erreformatzeko prozesu bat hasiko denez, adierazi digute berrikustean egin geniezazkiekeen proposamen eta balorazio guztiak kontuan hartuko dituztela.
- Familiei Laguntzeko Erakunde Arteko III. Planaren ezarpena: esan digute lehentasunezko lan-arlo batzuk finkatu behar izan direla planari berehalako etorkizunean errealisismoz heltzeko. Arlo horiek lehen aipatu ditugu, testuinguru arauemaile eta sozialari buruzko atalean. Modu positiboan baloratzen dugu lehenespene horren bitartez bateratzeari eman nahi dioten nagusitasunari. Hala ere, orobat kezkatuta gaude familiei diru-laguntzak murriztu liezazkieketelako seme-alabengatikoa laguntzei buruz eta bateratzeko laguntzei buruz aurreikusita dagoen araudia- ren erreformaren ondorioz.

3.5. Parte hartzea foro eta jardunaldietan

Ararteko erakundeak familiei zuzenean eragiten dieten gai-ekin lotutako hainbat foro eta jardunalditan parte hartu du. Horrela, 2013an bereziki azpimarratu behar dugu **partekatutako zaintzari** buruzko zenbait jardunalditan parte hartu dugula (**Emakundek** Bilbon 2013ko urriaren 7an antolatutako jardunaldian, Emakume eta Gizonezkoen arteko Berdintasunerako X. Gunearen esparruan: “*Eztabaidaren egoera, partekatutako kustosidiari buruz ikuspegiak eta jarrera hartzeak*”; eta Kideztzak urriaren 4an eta 5ean Bilbon antolatutako jardunaldietan: *Gurasoen erantzukizun partekatuari buruzko jardunaldiak*). Gai horren inguruan nolabaiteko eztabaida soziala sortu da, 2013. urtean Eusko Legebiltzarraren aurrean gai horri buruzko legegintzako ekimen bat aurkeztu izanaren ondorioz.

Hain zuzen ere, 2013ko abenduan, ekimen hori zela-eta eta Eusko Legebiltzarreko Erakunde, Segurtasun eta Justizia Batzordeak hala eskatuta, Arartekoak legebiltzarreko agerraldian kontu horren inguruan erakunde gisa zein jarrera daukagun adierazteko aukera izan du. **Arartekoaren 1/2010 Gomendio Orokorrak** luze jaso du erakunde honek horri buruz daukan jarrera: laburbilduz, bikotea hautsi eta gero seme-alabak zaintzeko araubidea erregulatzerakoan, funtsezkoa da desadostasunez egonez gero bikoteak seme-alabak zaintzeari eta hezteari dagokienez –hautsi baino lehen, hautsi bitartean eta hautsi eta gero– bizi dituen baldintza errealk era objektiboan argitzeko prozedura bat ziurtatzea. Horren xedea da **adingabearen interes gorena eta bi gurasoen berdintasunaren eta erantzukizun partekatua- ren helburua bateratzea ahalbidetzen duen zaintza-araubidea ezartzea, apriorismorik gabe**, araubide horrek –ez da hori ahaztu behar– halaber seme-alaben bizi-baldintzak hobeto garatzen laguntzen baitu, funtsean.

Zentzu horretan, honelako legezko erregulazio bat nahiago dugu: aldean arteko akordioaz haraindi joaten dena (jakina,

akordio hori gailenduko litzateke, egonez gero) eta organo judizialari, hala balegokio, partekatutako zaintza dekretatzeko aukera ematen diona, era nahikoan familia-egoera zehatzaren inguruabar guztiak neurtu ostean kargura dauden adingabeentzat, haien egonkortasun afektibo eta materiale- rako eta, azken finean, bi gurasoein egoteko eskubiderako hobe izango dela uste duenean.

4.

Herritarren eskubideen egoeraren balorazioa

Familiei publikoki laguntzea banakoei euren giza garapenean laguntzea dela kontuan hartuta, norbanakoaren eta gizarte- eskubideak lortzeko eta premia gehien dutenak (adingabeak, adinekoak, gaixotasunen bat edo mendekotasuna duten per-sonak) bereziki babesteko, erakunde honek uste du **fami- liei laguntzea gizarte-estatu mantentzeko ezinbesteko estrategia publikoa dela**; beraz, **krisiaren testuinguruan**, inoiz baino gehiago, **familia-politikak gizartearen kohe- sioa bermatzeko eta** garai hauetan horrenbeste ageri den **pobrezia eta gizarte desegituraketa saihesteko inbertsio publiko onena dira**.

Gogorarazi nahi dugu familien arloan jardutea ez dela baka- rrik laguntza publikoak edo diru-laguntzak emateko poli- tikak gauzatzea (bereziki seme-alabak edukitzeari, men- deko pertsoneri, lanbidea eta familiako bizitza bateratzeari eta abarri dagokienez); izan ere, horretaz gain, eta gero eta gehiago, kulturarekin, gizartearekin eta ekonomiarekin lo- tutako aldaketa sakonak sustatu behar dira, familien pre- miak gure ekonomia-jardueran erabat sartzeko ikuspuntu berriak eratzeko. Botere publikoak pentsamoldea aldatzeko prozesuen buru izan behar dira, zaintzaren, etxeko lanen, atsedenean, aisiaren, giza harremanen eta gizartean parte hartzeko bestelako moduen (bai borondatezkoak bai solda- tapekoak ez direnak) beharrezko tokia –eta balio nagusia- onartzeko.

Arlo honetan antzemandako arazo eta hobetzeko eremu na- gusiak honakoak dira:

■ Seme-alabengatikoa laguntzak automatizatzea

Jasotako kexen bidez laguntza horiek kudeatzeko arazoak daudela ikusi dugu. Horietako asko laguntzak eskatzeak eta eskuratzeko betekizunak betetzen direla frogatzen duen dokumentazioa emateko izapideek interesdunentzat dituz- ten zailtasunekin lotuta daude. Gure ustez, laguntza horiek seme-alabak dituzten familientzako euskari ekonomiko unibertsaltzat jotzen badira, **ofizioz hasitako emakidarako sistema automatizatu bat prestatu** beharko litzateke, eta horretarako euskal administrazioen esku dauden datuetara eta dokumentaziora jo beharko litzateke. Horretarako, desi- ragarria litzateke seme-alabak jaiotzen direnean edo adopta- tzen direnean automatikotasuna nagusi duen eta gurasoei,

gaur egun ez bezala, laguntza horiek epe eta forma jakin batean eskatzearen zama ematen ez dien laguntzen prozedura berri bat sustatzea.

Bestalde, gure iritziz, zerga-sistema familia-egoera desberdinetarako laguntza publikoa antolatzeke tresna erabilgarria bihurtu beharko litzateke, eta horrela adieraziko dugu zehaztasun gehiagorekin 2014an argitaratuko den Euskadiko familien egoerari buruzko txosten berezian.

■ Familia-kategoria jakin batzuen definizioa, bereziki guraso bakarreko familiak

Familiei laguntzeko [abenduaren 12ko 13/2008 Legeak](#) herri-administrazioak oztopoak gainditzera eta oso egoera ahulean dauden familien alde egiteko jarduketak-neurri positiboak hartzera behartzen dituen arren, gure legeriak, esate baterako Kataluniakoak ez bezala, ez dauka definiziorik edo zedarritze-jarraibiderik guraso bakarreko familien eremuan zein familia-unitate sartzen diren zehatz samar identifikatzeko, eta, ondorioz, zalantzak sortzen dira dauden onurak aplikatzerakoan. Arazo horixe hainbat esparrutan azaldu da, hala nola, udal kirol-instalazioetan familientzat sorturiko tarifa hobaridunak eskuratzean. Toki-erakundeak, oro har, estaldura zabaltzearen alde egon ohi dira, baina lurraldearen edo udalerriaren arabera tratu desberdinak sortzen dituzten ikuspegi ezberdinek irauten dute. Gainera, guraso bakarreko familietako gurasoen kexak jasotzen ditugu sistematikoki. Horien bitartez, harridura adierazten dute familia horientzako laguntza berezirik ez dagoelako, mota horretako familiak zailtasun handiagoko egoeretan egon daitezkeen arren, ekonomia-esparruan ez ezik bateratzearen esparruan ere.

Arrazoi horientatik, uste dugu guraso bakarreko familiak era argian onartuta egon beharko lirakeela, euskal herri-administrazio guztiek modu berean aintzat hartzen dituztela ziurta dadin. Onarpen horretarako, familien kategoriak zehatz-mehatz erregulatu beharko lirakeke –familiei laguntzeko abenduaren 12ko 13/2008 Legea garatuz–, familia horiei emandako tratuan justifikatu ezin diren desberdintasunak ezabatzeko jarduketak-parametro bat finkatzeko euskal herri-administrazio guztietarako, egoera ahulagoan edo larriagoan daudenei kalte nabarmena eragiten baitiete.

■ Familiako bizitza, bizitza pertsonala eta lanbidea bateratzea

Kargura dauzkaten pertsonak zaintzen denbora gehiago emateko lanaldiak laburtu edo eszedentziak eskatzen dituztenen egoerari laguntzeko diru-laguntzak partzialki arintzeko neurriak baino ez dira jasotzen dituztenentzat. Jasotako

kexen inguruan eta familien elkarrekin ditugun harremanen inguruan egin dugun balorazioak pentsarazten digu –aspalditik adierazi dugun moduan– gaur egun lanbidea eta familiako bizitza bateratzea familien kezka nagusia ez ezik gizartearen eta ekonomiaren antolaketa osoa arrakastatsua izateko gai garrantzitsu bat ere badela, oro har.

Gero eta beharrezkoagoa da, bereziki krisiko garaian, **denbora antolatzeke planteamendu global berriak** nabarmentzea, **lana gure bizitzen erdialdea izatea zalantzan jartzen dutenak eta norbanakoaren eta familien premiak era nahikoan betez lanbideari eustea ahalbidetzen dutenak.**

Gainera, pertsonak artatzeko eta **zaintzeko erantzukizun partekatua** nahitaezkoa da sexuen arteko berdintasunaren printzipioa betetzeko, soilik **bateratzen duen gizarte baterako oinarriak sakonki garatzen baditugu** izango baita bideragarri. Horrela ez bada, pertsonak artatzeko eta zaintzeko tokirik uzten ez duen eta, beraz, gizalegez bideragarria ezin izan daitekeen gizarte-eredu bat eraikiko dugu.

Hori dela eta, botere publiko guztiei dagokie **bateratzea gure ekonomia-ereduaren iraunkortasunaren funtsezko xedetzat hartzen duten politikiei** ekitea. Estatuko botereei ere badagokie, noski, gure autonomia-eremutik susta daitezkeen bateratzeko neurri batzuen irismena legearen arabera kokatu eta baldintzatzen baitute euren eskumen-eremutik.

Euskal herri-administrazioei dagokienez, egia da helburu horrekin **bateratzeko diskurtso berritzaila eta ausartago baten buru izan** behar direla. **Diskurtso horrek pertsonen bizitzetarako gero eta eutsiezinagoa den eta gure gizartearen demografian eta gure bizi-kalitatearen hondatzean eragin nabarmena duen eredu bat zeharo zalantzan jarri behar du.** Horretarako, gai horrek gehiago ukitzen dituen eragileak –hala nola, enpresak– sozialki sentsibilizatzeko lan egin behar da, eta kontu hori botere publikoaren instantzia guztietako agenda politikoetan lehentasunezko gai gisa sartzea lortu behar da.

Pozgarria da Eusko Jaurlaritzak bateratzea sustatzeko politikiei lehentasuna eman nahi izatea, arlo hori legealdi honetan Familiei Laguntzeko Erakunde Arteko III. Plana garatzeko jarduteko eremu lehenetsizat hautatu baitu. Hala eta guztiz ere, **ekintza hori zeharkakoa** da, eta ezin da sozialki sentsibilizatzeko neurrietara edo bateratzeko diru-laguntza puntualak ematera mugatu. **Gure sistema ekonomiko eta politiko osoa denbora arrazionalizatzeko eta zaintzari berriro balioa emateko diskurtso berri baten eraginpean jarri** behar da, **arreta nagusiki pertsonengan eta ez produktzioan jartzeko.**